

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології

Центр психологічного діагностування та тренінгових технологій «Інсайт»
Науково-дослідна лабораторія удосконалення майстерності майбутнього психолога
імені Анни Іванівни Кагальняк

Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного
реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів»

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Центр педагогічного краєзнавства подвійного підпорядкування
МОН України і НАПН України

Школа передового досвіду «Школа соціальних знань»

МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

**«SOFT SKILLS – НЕВІД'ЄМНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУЧАСНИХ
СТУДЕНТІВ»**

11 травня 2023 року

Редакційна колегія:

- Сафін Олександр
Джамільович** доктор психологічних наук, професор кафедри психології, завідувач кафедри психології, керівник наукової школи «Майбутній практичний психолог як активний суб'єкт психологічної практики» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
- Діхтяренко
Світлана Юріївна** кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, завідувач науково-дослідної лабораторії «Удосконалення майстерності майбутнього психолога імені Анни Іванівни Кагальняк» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
- Поліщук
Олена Романівна** доктор філософії, викладач кафедри психології, координатор Центру психологічного діагностування та тренінгових технологій «Інсайт» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри психології
факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол №14 від 11 травня 2023 року)*

Soft skills – невід’ємні аспекти розвитку та формування конкурентоспроможності сучасних студентів: матеріали науково-практичного семінару (Умань, 11 травня 2023 р.) / [ред. кол. : Сафін О. Д. та ін.]. Умань, 2023. 58 с.

До збірника увійшли матеріали науково-практичного семінару «Soft skills – невід’ємні аспекти розвитку та формування конкурентоспроможності сучасних студентів», яка відбулася 11 травня 2023 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

©Уманський державний
педагогічний університет
імені Павла Тичини, 2023

ЗМІСТ

Андрусик Олена Олександрівна	Емоційний інтелект як необхідна складова процесу розвитку soft skills	4
Березюк Марія Олегівна	Підвищення стресостійкості в умовах нестабільності	7
Васильченко-Деружко Катерина Анатоліївна	Становлення м'яких навичок у житті особистості	10
Демчук Катерина Віталіївна	Використання казкотерапії у роботі з тривожністю дітей молодшого шкільного віку	12
Ковальчук Марія Сергіївна	Формування ключових Soft Skills у здобувачів вищої освіти	16
Кравченко Оксана Олексіївна	Сучасні підходи до формування навичок у здобувачів вищої освіти	19
Медяник Андрій Юрійович	Соціальна компетентність як інтегральна характеристика розвитку особистості	22
Ніколаєва Тетяна Василівна	Особливості інтернет-спілкування особистості в сучасному світі	26
Оліфірук Софія	Януш Корчак про шляхи пізнання особистості дитини	30
Поліщук Олена Романівна, Співак Володимир Олександрович	Сучасні освітні моделі до визначення сутності поняття «soft skills»	33
Симоненко Марина	Шляхи пізнання особистості дитини	37
Ткач Аліна Василівна	Розвиток гнучких умінь (soft skills) майбутніх психологів та соціальних працівників для вирішення соціально-психологічних та професійних проблем	40
Цюрупа Євгенія	Як любити дитину	43
Чайка Яна Олександрівна	Теорія і практика формування гнучких умінь (soft skills) у здобувачів вищої освіти	46
Шулдик Галина Олексіївна	Формування уміння планувати навчально-професійну діяльність здобувачами вищої освіти	51
Явтушенко Анастасія Валентинівна	Навички XXI століття та умови їх формування для підлітків	54

*Андрусик Олена Олександрівна,
здобувач PhD спеціальності 053 Психологія
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS

На сучасному етапі в рамках численних дискусійних майданчиків з питань освіти обговорюються питання, пов'язані з компетенціями, трансформацією професійної освіти, професійними стандартами, підготовкою молодого покоління для майбутнього. Необхідність налагодження тісного взаємозв'язку ринку праці та професійної освіти в даний час стає проблемою, яка гостро потребує теоретичного осмислення. Дослідження останніх десяти років переконливо показують, що для роботодавців представляють цінність не тільки професійні компетенції, а й додаткові знання і вміння, яким, як правило, не вчать у вишах: креативність, відповідальність, чемність і багато інших. Саме такі компетенції називають «м'якими навичками» – soft skills. З кожним роком роль soft skills в процесі професійного розвитку співробітників і розвитку компанії зростає, що відзначають не тільки дослідники, але і керівники великих компаній.

У сучасних умовах вирішення економічних завдань неможливо без застосування комплексного підходу до управління економічним розвитком. Так як закони розвитку виробництва неможливо розділити на економічні та соціальні, то і при управлінні людським капіталом як фактором підвищення продуктивності праці необхідно застосування системного підходу. Практично ніхто вже не заперечує, що освіта – це ключовий фактор сталого розвитку економіки будь-якої країни на сучасному етапі розвитку суспільства.

У зв'язку зі зміною економіки та розвитком інформаційних технологій для роботодавців особливу цінність представляють не тільки і не стільки професійні компетенції, скільки додаткові знання і вміння.

«Soft skills» («софтскілз», англ. Soft skills – «м'які навички» або «гнучкі навички») – це особисті якості працівника, які дозволяють бути успішним незалежно від специфіки та напрямів діяльності [4]. Це придбані компетенції, які можна сформуванати через додаткову освіту, через особистий досвід, подорожі, участь в міжнародних проектах, соціальних проектах.

Набір умінь, навичок і якостей працівника, що включаються в групу «soft skills», безпосередньо відображає рівень соціально-психологічного розвитку людини, який можна охарактеризувати за допомогою наступних навичок: вміння переконувати, знаходити підхід до людей, лідирувати, міжособистісне спілкування, ведення переговорних процесів, робота в команді, особистісний розвиток (здатність до навчання), управління часом, ефективне планування своєї діяльності, ерудованість, креативність, вміння працювати з інформацією, стресостійкість тощо [1].

Аналіз підходів різних бізнес-шкіл показує, що єдиного підходу до формування набору soft skills не існує. У наборах, які подаються різними школами і центрами навчання персоналу, присутні різні групи навичок [4]:

1. Група комунікативних навичок.
2. Група навичок управління собою.
3. Група навичок ефективного мислення.
4. Група управлінських навичок.

При визначенні структури і важливості soft skills неможливо обійти увагою теорію емоційного інтелекту (EQ). В даний час практика управління проявляє великий інтерес до використання емоційних ресурсів організацій. І перш за все тому, що в наші дні людина в організації все частіше розглядається не просто як працівник з певним набором функцій, а як багатогранна особистість, наділена не тільки розумом, але й емоціями. І ефективність використання емоцій працівників

організації часом визначає результативність їх діяльності та внесок в організаційну ефективність в цілому [3].

Тестування емоційної компетентності як особистісної риси переконливо показало те, що особи з високою емоційною компетентністю більш адекватно реагують на стрес. [2].

Розвиток soft skills – це особистий мотив кожної людини, і тільки від неї самої залежить, якою мірою її особисті якості допоможуть їй зробити успішну професійну кар'єру, визначити її продуктивність в професійному конкурентоспроможному середовищі. В сучасних організаціях важливо, щоб керівник був емоційно компетентним: міг управляти власними емоціями, розпізнавати емоції інших і на цій основі вибудовувати взаємодію, створювати основу позитивної емоційної атмосфери, вмів витягти інформацію, що надходить від емоційних сигналів працівників, користуватися емоційною енергією, створювати необхідну корпоративну культуру, яка породжує в персоналі стан, що забезпечує ефективну діяльність.

Список використаних джерел

1. Бреус Ю., Роль емоційного інтелекту в професійній діяльності керівника закладу середньої освіти : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 36 с.
2. Емоційний інтелект лідера у сфері бізнесу : навчальний посібник / А. Є. Книш; за заг. ред. О. Г. Романовського, С. В. Калашникової. К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с.
3. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. *Психологія і суспільство*. 2004. № 4. С.95-109.
4. Поради для розвитку soft skills: готуємо дітей до життя після школи: <https://naurok.com.ua/post/poradi-dlya-rozvitku-soft-skills-gotuemo-ditey-do-zhittya-pislya-shkoli> (дата звернення: 08.05.2023).

*Березюк Марія Олегівна,
здобувач PhD спеціальності 053 Психологія
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Пандемія, карантин, війна ввігнали багатьох у стан стресу, який вплинув на якість роботи, креативність чи критичне мислення. Працівники втратили важливі Soft skills і стали не такими продуктивними. Тож зрозуміло, чому роботодавці в кризових умовах хочуть бачити у своїй команді по-справжньому стресостійких працівників, які дивують результатами роботи, попри будь-які зовнішні обставини.

Робота без вихідних та перерв – це пряма дорога до вигорання, а значить до підвищення дратівливості та зниження стійкості до стресів. Людина буде ефективним співробітником лише за умови відпочинку. Ні в якому разі не слід нехтувати вихідними та відпусткою, необхідно робити перерви протягом дня та не працювати цілодобово. Важко, проте особливо важливо дотримуватися робочого графіку в умовах дистанційної роботи.

Стрес часто змушує засумніватися у власній професійності. Тому під його впливом люди здатні відмовлятися від перспективних проєктів або зробити помилку у відповідальний момент. Для того, щоб за будь-яких умов залишатися спокійним, необхідно бути впевненим у власних силах. Психологи радять у відповідальний момент мати при собі те, що додає вам впевненості: амулет, брошка, щаслива сорочка, туфлі – що завгодно. Щоб зберегти впевненість у собі на довготривалу перспективу, необхідно записувати свої успіхи, пам'ятати про сильні сторони та постійно вдосконалюватися.

Для зміцнення стресостійкості важливо мати улюблену справу поза роботою, яка відволікає від негативних думок та приносить вам радість.

Психологи переконані, що ті, хто приділяють хобі хоча б декілька годин на тиждень, менше схильні до депресії. Заняття улюбленою справою дають людині відчуття самодостатності та задоволеності. Якщо хобі ще немає, то можна надихнутися прикладом відомих та успішних людей. Можливо саме чийсь зразок допоможе знайти ту віддушину, що перекриватиме будь-які стреси.

Неабияким помічником у подоланні наслідків стресу є медитація. Декілька хвилин внутрішньої тиші дають можливість знайти рішення проблеми здавалося б всесвітнього масштабу або допомагають відволіктися від метушливого світу. Прихильники методики стверджують, що медитація дарує внутрішній спокій та впевненість у завтрашньому дні навіть у найбільш буремні часи. Також підвищується продуктивність, здатність до навчання та зменшується розсіяність уваги. Компанії Apple і Google навіть наймають викладачів медитації, щоб їх співробітники працювали краще.

Стрес часто не дає заснути та викликає тривожний сон. Проте саме відпочинок уночі важливий для переосмислення, іншого погляду на збудник стресу та для відновлення енергії. Тому намагайтеся не нехтувати сном через незакінчений проєкт чи важливу подію. Налаштуватися допоможуть правильні вечірні ритуали: приглушене світло, відмова від гаджетів, тепла ванна та налаштування правильних параметрів повітря у спальні.

Допоможуть підзарядитися та знайти «вакцину» для подолання стресу – позитивні моменти. Це можуть бути як спогади колишніх перемог, що підвищують впевненість у собі. Так і непомітні відразу позитивні моменти ситуації, що склалася. Вміння помічати у своєму житті не лише чорні смуги допомагає краще пережити падіння та не втратити віру в краще.

Якщо негативна подія застала зненацька й ніяк не можна з нею справитися, важливо усвідомити, що ніщо не вічне. Будь-які кризи, проблеми чи пандемії рано або пізно закінчуються. Люди пристосовуються до життя в нових реаліях та знаходять нові радощі. Зберегти стійкість в умовах стресу набагато легше, якщо ставитися до проблем як до тимчасового явища.

Список використаних джерел

1. Корольчук В. М. Психологічні засади дослідження стресостійкості особистості. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. Вип. 26. С. 183-192.

2. Циганчук Т. Емоційний інтелект в структурі стресостійкості студентів URL:

http://elibrary.kubg.edu.ua/22260/1/T_Tsyhanchuk_NVP_2_ILPP.pdf

*Васильченко-Деружко Катерина Анатоліївна,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

СТАНОВЛЕННЯ М'ЯКИХ НАВИЧОК У ЖИТТІ ОСОБИСТОСТІ

Сучасне життя неможливо уявити без розвитку особистості, адаптації до умов життя зовнішнього середовища, тощо. Тоді що ж може забезпечити успіх та відчуття гармонії для сучасного здобувача вищої освіти. На це питання давно шукають відповідь. Один із шляхів досягнення успіху в житті особистості і можливості проживати своє в балансі та гармонії зі світом є розвиток гнучких навичок.

Термін «гнучкі навички» (також відомі як м'які навички або софт скіли) описує комплекс навичок, які не входять в професійну спеціалізацію та стосуються безпосередньо комунікаційних та організаційних аспектів роботи працівника та організації загалом.

Власне, сам термін «гнучкі навички» об'єднує декілька понять, які стосуються різних аспектів забезпечення ефективної роботи в колективі. Загалом, ці поняття підпадають під три основних напрями [1]:

- комунікація;
- взаємодія;
- продуктивність.

Поняття «гнучкі навички» в цілому досить абстрактне поняття, ці вміння майже неможливо виміряти чи спробувати оцінити через абсолютні показники, для можливості їх проаналізувати потрібний час та спостереження.

То коли ж і як потрібно працювати над формуванням та вдосконаленням м'яких навичок? Сьогодні стає очевидним, що основні компетенції, які підкріплюють професіоналізм людини потрібно розвивати якомога раніше. Вже

з перших років життя необхідно вчити дитину робити вибір, відчувати відповідальність за свій вибір. Перші вміння вести комунікацію та вирішувати конфлікти формуються на дитячому майданчику, коли абсолютно різні соціальні світи різних дітей зустрічаються разом на одній території і їм потрібно домовитися гратися чи співпрацювати разом чи окремо далі. Наступний рівень розвитку м'яких компетенцій проходить у шкільні роки. За браком інноваційності й вчасного самостійного розвитку, школи акцентують увагу на інші аспекти, наприклад вивчення академічної сторони предметів та все ж менше приділяють уваги особистісним якостям учнів.

Отже, варто зазначити, що формування та вдосконалення м'яких здібностей здобувачів освіти є невід'ємною частиною успішної особистості. Починати варто з самих юних років, спочатку з допомогою батьків та вчителів та формувати в подальшому власні шляхи розвитку тих чи інших параметрів. Немає абсолютних показників, щоб спробувати оцінити та поставити оцінку. В цьому випадку є внутрішнє відчуття особистості. І саме від цієї складової варто починати вести відлік. Щодо практичних шляхів впровадження варто зазначити необхідність включатися в обговорення, вчитися аргументувати свою точку зору. Критично мислительно та мудро оцінювати ідеї, які пропонують ззовні. Вчитися працювати в команді, взаємодіяти та співпрацювати з одногрупниками. Завжди намагатися шукати можливості проявлятися та не боятися заявляти про себе, адже перші кроки як правило даються нелегко, але з часом отриманий досвід допомагає рухатися вперед ще швидше та впевненіше, долаючи труднощі на життєвому шляху.

Список використаних джерел

1. Що таке гнучкі навички та чому вони важливі? URL: <http://surl.li/hfsha> (дата звернення 07.05.2023).

*Демчук Катерина Віталіївна,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ВИКОРИСТАННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ТРИВОЖНІСТЮ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Теоретичні аспекти особистісної тривожності розглядаються в психологічній літературі, перш за все, з точки зору представлення її як переживання певної емоційної модальності, пов'язаної з мотивами поведінки і діяльності. У витоків аналізу цього явища стоять такі дослідники, як Ж. Піаже, І. П. Павлов, Г. Сельє, П. Янг, П. М. Якобсон. Феномен тривожності неодноразово ставав предметом вивчення дослідників, але і зараз немає чіткої узгодженості у визначенні і використанні понять, що стосуються явищ тривожного ряду.

Варто наголосити, що існує дві великі групи ознак тривоги. Перша – внутрішні, соматичні ознаки, вони можуть виникати у людини під час хвилювання, друга – зовнішні поведінкові реакції у відповідь на тривожну ситуацію. Складно описати ці прояви, бо вони іноді супроводжують не тільки тривогу, а й певні інші емоційні стани, переживання, це може бути гнів, радість, сум, розпач.

У молодших школярів можна виділити дітей з високим рівнем стійкості, що допомагає дитині почувати себе впевнено та стає важливою особливістю особистості. Аби зрозуміти чому і як відбувається взагалі тривожність у дітей, потрібно прослідкувати та проявом тривожної поведінки ще у дошкільному віці.

Систематичне переживання тривоги, емоцій страху, та розвиток особистісної тривожності приводять до стійких психоемоційних розладів, починають виникати комплекси, поведінкові розлади, комунікативні проблеми,

загальна дезадаптація та порушення особистісного розвитку [3].

Важко в дитячому віці жити з особистісною тривожністю через те, що у дитини ще недостатньо розвинені компенсаторні механізми психіки, також ще не розвинулось вміння розвантажуватись та знаходити цікаві заняття для розслаблення та зняття напруги. Як результат, особистісна тривожність росте та досягає високої позначки, це може слугувати внутрішньою перешкодою для запам'ятовування та знайомства з чимось новим, реалізацією своїх здібностей та умінь, комунікація з однокласниками та дорослими, життєвої активності та самореалізації.

У дітей молодшого шкільного віку тривожність виникає через незадоволенням провідних потреб віку і відбувається реалізація в поведінці з переважанням компенсаторних і захисних проявів. Деструктивний вплив на діяльність виникає через тривожні почуття у дітей, тому вони не можуть продуктивно займатися будь-якою діяльністю. Позбутися тривоги дитина сама не здатна, так само як і підвищити самооцінку та впевненість у собі та своїх діях, в результаті чого виникає дезорганізація діяльності та поведінки, і дитина починає діяти менш організовано та плідно. Типове виникнення шкільної тривожності пов'язане з соціально-психологічними чинниками чи проблемою освітньої організації.

За допомогою казкотерапії діти можуть вчитися відрізняти негативних героїв від позитивних, можуть розуміти та аналізувати помилки героїв та в своєму житті не повторювати такого. Завдяки казковим сюжетам опановують основні життєві принципи. У молодшому шкільному віці у дітей відбувається формування своїх особистісно етичних норм.

Казкотерапія – це вплив практичної психології на внутрішній світ дитини. Психологи вважають, що найбільш продуктивно використовувати з дошкільниками або з дітьми молодшого шкільного віку. Тому що вони ще не здатні оцінити події, які відбуваються в реальному житті, та певним чином проаналізувати їх для того, щоб прийняти рішення [2].

Під час гри, коли дитина перевтілюється у казкового героя, вона може

ділитися своїми враженнями, емоціями, думками. Так під час сеансів казкотерапії діти засвоюють необхідні моделі поведінки, навчаються реагувати на життєві ситуації, підвищують рівень знань про себе та світ, який їх оточує.

Казки добре розвивають пізнавальну сферу дитини, допомагають виховувати моральні почуття, емпатію, впливають на уявлення особистості про себе, спрямовуючи при цьому розвиток бажань дитини. Казки спираються на те найкраще, що вже є у кожної дитини. Кожна дитина завдяки казкам, може дізнатися про те, що добро завжди перемагає зло і негативні герої караються за погані вчинки. Завдяки розумінню цього, у подальшому дитина буде розуміти, що не можна робити поганого іншим людям, руйнувати чужі речі, сваритися та ображати своїх однолітків тощо.

Під час використання терапії казкою завжди відбувається опора на базові життєві цінності: Добро, Любов, Співпрацю, Гідність, Віру, Спокій, Ентузіазм. Казкові легенди, історії, притчі, міфи, дають можливість розповісти про цінності у вигляді ненав'язливих цікавих і захоплюючих сюжетів. Інформація, яка пропонується дітям в такому вигляді, дуже легко, без опору сприймається та аналізується. Казки допомагають попередити про наслідки тих чи інших дитячих вчинків, але не нав'язують життєвих програм [1].

Завдяки казкотерапії дитина може опанувати нові позитивні моделі поведінки для себе, позбавитися тривожності та знизити рівень агресії, негативних емоцій та страху. Коли дитина слухає або читає казку, це допомагає їй впоратися з певними проблемними думками, невпевненістю у собі та свої діях, позбутися страху перед новими знайомствами.

На нашу думку, завдяки терапії казкою можна допомогти формуванню особистості дитини, бо кожна людина по життю маж вміти висловити власну думку, навчається з дитинства слухати співрозмовника та підтримувати діалог не соромлячись.

Список використаних джерел

1. Моліцька М. Терапевтичні казки. Львів : Свічадо, 2009. 200 с.

2. Шик Л. А. Казкотерапія в роботі з дошкільниками. Харків : Основа, 2012. 240 с.
3. Яценко Т., Галушко Л., Євтушенко І., Манжара С. Пралогічність мислення психолога в контексті глибинно-корекційного пізнання. *Психологія і суспільство*. 2020. № 4. С.54–69.

*Ковальчук Марія Сергіївна,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стрімкий розвиток технологій посилює увагу до переліку необхідних навичок на ринку праці, які мають відповідати вимогам сьогодення. Тому важливим є визначення комплексу компетентностей, які формуються протягом всього часу навчання. Неперервність організації освітнього процесу є головним важелем якості кінцевого результату та затребуваності на ринку праці. Тому треба сформувати такий зміст навчання, який би задовольнив потреби роботодавця незалежно від року випуску. Сьогодні освітні програми закладів, за якими готують педагогічні кадри, спрямовані в основному на формування знань і професійних навичок. Однак розвитку особистісних навичок приділяється менше уваги, тобто конкретних курсів не передбачено. Тому, на нашу думку, в навчальному плані підготовки майбутніх учителів мають бути дисципліни, що сприяють формуванню життєвих навичок, зокрема soft skills.

Поняття «soft skills» на сьогодні трактується в деяких варіантах. Наприклад, як соціологічний термін, який відноситься до емоційного інтелекту людини, свого роду перелік особистих характеристик, які так або інакше пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. Це навички, прояв яких достатньо важко виявляти, безпосередньо визначати, перевіряти, наочно демонструвати. До цієї групи належать індивідуальні, комунікативні та управлінські навички. Зокрема, «м'які» навички рівною мірою необхідні як для повсякденного життя, так і для роботи, тобто професійну успішність визначають

саме «soft skills». Для кар'єрного же зростання потрібно починати їх застосовувати з самого нижчого рівня.

Сьогодні запит у формуванні і розвитку soft skills прослідковується у всіх сферах, а для педагогів цей критерій не застосовувався й достатньо не вивчений, хоча є надзвичайно актуальним. Учитель працює з учнями нового покоління, яке має свої цінності, особливості сприймання, тому його слід готувати працювати по-новому, застосовувати педагогічно доцільні засоби навчання і способи взаємодії.

М'які, іноді гнучкі навички (англ. soft skills) – комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою діяльності [1].

Проблема розвитку м'яких навичок є актуальною у всьому світі. Наприклад, за результатами Всесвітнього економічного форуму визначено ТОП-10 навичок, які будуть потрібні у 2025 році: «аналітичне мислення та інноваційність; активне навчання та стратегії навчання; розв'язання складних проблем; критичне мислення та аналіз; креативність, оригінальність та ініціативність; лідерство та соціальний вплив; використання технологій, моніторинг та контроль; створення технологій та програмування; витривалість, стресостійкість та гнучкість; логічна аргументація, розв'язання проблем та формування ідей» [2].

Можна стверджувати, що м'які навички є невід'ємною складовою частиною успішного навчання й обов'язковою компетентністю, якою має володіти випускник Нової української школи. «Важливо також розуміти, що «м'які навички» є широким за змістом поняттям, яке передбачає вміння розв'язувати складні завдання, креативно і критично мислити, комунікувати і співпрацювати.

Завдання закладів освіти – активно спрямувати зміст та методи освітнього процесу на формування м'яких навичок у здобувачів, озброїти інструментами ефективної взаємодії з учнями початкової школи. Вчити не лише професійним

компетенціям, а й самостійно навчатися впродовж життя, ефективно підлаштовуватися під нові умови, знаходити нестандартні рішення.

Список використаних джерел

1. М'які навички / Вільна енциклопедія Вікіпедія, 2022. URL: <https://bit.ly/3Miahn7>.
2. Якими будуть основні 10 навичок у 2025 році – Всесвітній економічний форум опублікував список / НУШ, ГО «Смарт Освіта». 2020. URL: <https://bit.ly/3N8X28i>.
3. 5 навичок, які повинен мати вчитель майбутнього / Медіа Освіторія, 2018. URL: <https://bit.ly/3sB3eOt>.
4. Наказ МОН України від 18.11.2019 р. № 1431. URL: <https://bit.ly/3Mh1RMU>
5. Де і як працюватиме вчитель майбутнього: освітні тренди для педагогів / НУШ, ГО «Смарт Освіта». 2021. URL: <https://bit.ly/3yBX3xr>
6. SOFT SKILLS: чому ці навички такі важливі сьогодні? / Інновекс, 2020. URL: <https://bit.ly/3wrimiK>

*Кравченко Оксана Олексіївна,
доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для професійного становлення поряд із предметними компетентностями – міцними ґрунтовними знаннями з чітко визначених галузей знань, важливу роль відіграють життєві навички, які в органічній єдності визначають успішність соціалізації та соціальної адаптації молоді людини, в тому числі і в професійному становленні.

За визначенням ВООЗ, життєві навички – це здатність до адаптивної й позитивної поведінки, що дозволяє людині ефективно справлятися з вимогами і проблемами повсякденного життя.

Сучасне життя є динамічним і характеризується новими викликами, що впливає на необхідність формування нових навичок і адаптаційних якостей.

У цьому контексті важливі дослідження від Coursera, які в загальному представлені як «Тренди у розвитку навичок на 2023 рік».

Здійснимо спробу їх схарактеризувати:

1. Цифрові навички розвиваються швидше за інші навички.

Оскільки технології продовжують еволюціонувати, роботодавці постійно шукають нові цифрові компетенції у кандидатів та кандидаток і перекваліфікують своїх співробітників та співробітниць.

2. Цифрові навички розвиваються швидше, ніж м'які навички, і змінюються щорічно.

За останній рік, з десяти цифрових навичок, що розвиваються найшвидше, лише дві залишилися незмінними: візуалізація даних та користувацький досвід.

Водночас м'які навички, такі як управління змінами та комунікації, залишаються популярними тривалий період часу, що свідчить про їх важливість і актуальність.

3. Навички, пов'язані з користувацьким досвідом, набувають популярності.

Оскільки цифрові технології впроваджуються у всі галузі, навички користувацького досвіду мають високий попит, оскільки споживачі очікують, що їх потреби задовольнять швидко, ефективно і зручно. Зацікавленість у навичках, пов'язаних з інструментами для успіху клієнтів та дизайну користувацького досвіду, зріс.

4. Навички, які поєднують технічну експертизу та управління проєктами стали новими для списку 2023 року.

Оскільки організації збільшують інвестиції у цифрові навички, то володіти навичками, які допомагають управляти технічними командами та забезпечувати їх підтримку стає важливішим, ніж коли-небудь раніше. Це допомагає виконувати внутрішні дедлайни та завдання, забезпечити раціональне управління ресурсами та збільшити ефективність.

5. Навички, такі як візуалізація та аналіз даних, зростають і можуть доповнювати традиційні м'які навички, такі як управління людьми та сторітелінг.

Оскільки організації намагаються отримати користь від підходів, що базуються на даних, у командах від ІТ до HR, вміння розуміти та використовувати дані для ефективної комунікації стає необхідною навичкою незалежно від кар'єрного шляху.

6. Навички управління та керування командами під час змін знаходяться в топі найпопулярніших навичок

Менеджери та менеджерки перебувають під більшим тиском з моменту початку пандемії та в умовах великої макроекономічної невизначеності. Відповідно, організації визнають все більшу важливість лідерських та управлінських навичок, необхідних для ефективного керування змінами на індивідуальному, командному та організаційному рівнях.

7. Комунікації з колегами, клієнтами та перспективними клієнтами є ключовими для гібридної роботи.

Ефективне спілкування залишається важливою навичкою для навчання та організацій у 2023 році. Ця навичка допомагає зв'язуватися з клієнтами, керувати внутрішніми командами та управляти стратегічними дискусіями.

Такі підсумки з проведених досліджень є важливими, адже дозволяють закладам вищої освіти враховувати у змісті освітніх програм, навчальних курсах та неформальній освіті.

Список використаних джерел

1. The Job skills of 2023. URL: <https://pages.coursera-for-business.org/rs/748-MIV-116/images/eBook-Job-Skills-of-2023.pdf> (07.05.2023).

*Медяник Андрій Юрійович,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

В умовах суспільних трансформацій продуктивне включення людини в соціальне середовище передбачає досягнення нею оптимального рівня розвитку соціальної компетентності, оскільки суспільство має потребу в фахівцях, які проявляють високу адаптивність, підготовлені до виконання нових завдань і швидкого опанування нововведень, спроможні брати на себе відповідальність та ефективно діяти в професійній сфері.

Сучасна парадигма освіти ставить у центр освітньої діяльності формування компетентної особистості. У публікаціях ЮНЕСКО поняття компетентності трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосованих у повсякденному житті [2], що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі [1].

Найбільшого значення соціальна компетентність набуває в процесі становлення майбутніх практичних психологів. Це зумовлено тим, що набуття професіоналізму психолога залежить від вміння приймати іншу людину такою, якою вона є, розуміти когнітивні передумови виникнення різних емоційних станів, пов'язувати їх із базовими формами захисту, адекватно визначати свій внесок у виникнення непорозумінь з іншими людьми, бачити стереотипні, деструктивні тенденції поведінки, які є не продуктивними для взаємодії з іншими людьми.

Високий рівень соціальної компетентності - тісно пов'язаний з емоційним самоконтролем, здатністю приймати важливі рішення, високим рівнем мотивації досягнень, прийняттям свого фізичного Я, гармонійною Я-концепцією (К. Еварт). Дослідниками Д. Ойзерманом та Е. Салцем було виявлено, що підлітки, які мають високий рівень розвитку соціальної компетентності, здатні знаходити успішні шляхи вирішення кризових й проблемних ситуацій у навчанні та спілкуванні, що створює умови для набуття позитивної ідентичності як соціально-рольової, так і особистісної. У багатьох сучасних зарубіжних дослідженнях розглядається зв'язок соціальної компетентності та можливості успішної адаптації до соціуму у дітей із різноманітними відхиленнями від нормального соціального розвитку, де соціальну компетентність трактують як наявність здатності використовувати вміння співвідносити свої думки, почуття і поведінку з правилами та нормами, прийнятими в даній культурі, що володіють цінністю в ній.

Сучасна система освіти забезпечує розвиток соціальної компетентності в процесі реального спілкування, набуття соціального досвіду в процесі предметного навчання, що дає змогу розглядати соціальне середовище з різних сторін, а також у процесі формування здатності та мотивації людини до подальшого навчання. Набуття соціальної компетентності розглядається як процес, що передбачає високу міру активності людини, а навчання розглядається як вплив на її здібності та можливості. Найбільш адекватним для цієї ситуації є метод проблемного навчання, що передбачає дослідження й обговорення різноманітних ситуацій, що відбувається у форматі групової роботи [1].

Виокремлюють такі компоненти соціальної компетентності психолога-практика: мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, комунікативний та рефлексивний.

Мотиваційний компонент соціальної компетентності – це мотиви, цілі, потреби, стимули творчих проявів особистості; він передбачає наявність інтересу до професійної компетентності; характеризує потребу особистості в знаннях, оволодінні ефективними засобами формування професійної

компетентності.

Емоційно-вольовий компонент соціальної компетентності включає в себе здатність людини до активності та відкритості у спілкуванні й домінування та вміння застосовувати додаткові зусилля для зменшення ймовірності невдач, а також мобілізацію енергії, прояв наполегливості, активність і вміння витримувати навантаження; завзяття при виконанні складних завдань; цілеспрямованість.

У функціональний компонент соціальної компетентності включені такі якості, як обізнаність, знання, досвід тощо, який є системою набутих знань з урахуванням їх глибини, об'єму, стилю мислення, норм етики, соціальних функцій. Цей компонент функціонує у вигляді засобів діяльності, необхідних фахівцеві для проектування власної технології управління й організації діяльності: конструювання логіки процесу; прийомів самостійного та мобільного розв'язання завдань; генерування ідей, нестандартного мислення, що в цілому сприяє підвищенню його професіоналізму.

Комунікативний компонент соціальної компетентності включає в себе вміння зрозуміло та чітко висловлювати свої думки, переконувати, аргументувати, доводити, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну та емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати власні дії з діями колег, обирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організовувати та підтримувати діалог, здатність використовувати досвід інших, вміння прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, уникати конфліктів. Слід зазначити, що компетентність фахівця передбачає також включення в комунікативний компонент таких умінь: проводити ділові зустрічі й бесіди, ділові наради; вести ділове листування; спілкуватися по телефону; слухати; володіти культурою мовлення, обговорювати проект, план, програму, технологічний процес, доповідати, звітувати. Таким чином, комунікативна компетентність стає однією з пріоритетних якостей сучасного фахівця, оскільки різні види діяльності (управлінська, організаційна, виробничо-технологічна, проектна) здійснюються

в безпосередньому контакті з людьми.

Рефлексивний компонент соціальної компетентності проявляється в умінні свідомо контролювати результати своєї діяльності й рівень власного розвитку, особистих досягнень; сформованість таких якостей як креативність, ініціативність, спрямованість на співробітництво та співпрацю, впевненість у собі, здатність до самоаналізу, прогнозування, творчої уяви, розуміння власної значущості для інших людей, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе та самореалізації в процесі професійної діяльності. Цей компонент є регулятором особистих досягнень, самоуправління, мобільності, мотиватором самопізнання, професійного росту, удосконалення майстерності, розвитку рефлексивних здібностей та формування індивідуального стилю роботи.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті / під ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С., 2014. 112 с.
2. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство*. К. : Контекст, 2020. С. 37–40.

*Ніколаєва Тетяна Василівна,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Інтернет нині зачіпає будь-яку людську діяльність. Ми використовуємо його для того, щоб залишатися на зв'язку з друзями і співробітниками, шукаємо вигідні придбання, проводимо дослідження, обмінюємося інформацією, зустрічаємося з незнайомцями. Інтернет – це те місце, де люди діють і взаємодіють, іноді дуже дивно і незвично для спостерігача з «реального світу».

Важливим є вивчити психологічну природу Інтернет-спілкування як комп'ютерно опосередкованого. Дослідники в галузі психології вивчають природу Інтернету як форми комунікації.

Інтернет-комунікації в своїй суті є або синхронними, виникаючи в режимі реального часу, або асинхронними, зокрема у випадках, коли є затримка або відстрочення в реальному часі.

Структура людської психіки припускає безліч способів боротьби з інформаційним перевантаженням, але зараз ми живемо в епоху інформаційного перевантаження відносно складними типами і видами інформації. Ті самі способи в психіці, які використовувалися в епоху до Інтернету, можуть бути застосовані до нинішніх складніших потоків інформації. Таким чином, в сенсорно-перцептивному процесі саме сенс допомагає фільтрувати тонни надмірної інформації. На цьому складнішому рівні обробки інформації саме сенсу належить головна роль в подоланні інформаційної тривоги і фрустрації [1].

Соціальна онлайн-взаємодія передбачає, що користувачі вільні проектувати те, що вони хочуть показати іншим. Разом з відносною

псевдоанонімністю онлайн-взаємодії це надає користувачам повну, нічим не стримувану свободу. Свобода приховувати або створювати заново багато рис віртуального «Я» відкриває шлях до дослідження і вираження багатьох аспектів людського існування.

Онлайн дуже легко проявити себе в захисті тих або інших положень, які можуть вважатися абсолютно немислимими до обговорення або досить незручними для їх підтримки в реальному світі. Так само набагато легше критикувати подібні положення шляхом образ на адресу особи, що висловила їх, аніж це можливо зробити поза віртуальним простором [2].

Отже, електронна комунікація стала невід'ємним елементом соціальної активності сучасної людини. Зростання популярності електронних мереж обумовило необхідність перегляду феноменології спілкування з урахуванням нових технічних можливостей. На наш погляд, поняття інтернет-комунікації та віртуальне спілкування можна вважати синонімічними і розуміти як опосередковане комп'ютером спілкування двох або більше осіб, яке характеризується невидимістю комунікантів, писемною формою повідомлень, що надсилаються, можливістю швидкого зворотного зв'язку та електронним каналом передачі інформації.

Інтернет – це унікальний соціальний феномен, що утворює нову пізнавальну систему, систему ціннісно-орієнтованих установок. Зокрема варто зауважити, що ефективність мережевих комунікацій виявляється через такі чинники: високий рівень довіри всередині мережі, що контрастує з рівнем недовіри до зовнішніх гравців; наявність об'єднаних ідеології/релігії/стилю життя, що дозволяє діяти спільно; повідомлення потрапляє до тих, хто реально його потребує, на відміну від комунікації з масовою, але пасивною аудиторією у випадку традиційних ЗМІ [3].

Сучасні інтернет-технології формують новий тип мислення, змінюють механізми трансляції соціального досвіду. Сучасне покоління стає досвідченішим, ніж люди старшого віку, і це збільшує розрив між поколіннями у поглядах на економіку, політику, культуру.

До особливостей інтернет-комунікації науковці відносять: віртуальність, інтерактивність, гіпертекстуальність, глобальність, креативність, анонімність, фрагментарність, мозаїчність. Значна увага надається трансграничному характерові комунікації користувачів в інтернеті, високій мобільності комунікантів (як окремої людини, так і соціальних систем, соціальних інститутів), змінності ієрархічного порядку поширення інформації (з вертикального, із домінуванням одного із суб'єктів, до рівноправного).

Значна увага приділяється і психологічним особливостям інтернет-комунікацій. Так, зокрема, дослідники виокремлюють такі: підвищена вербальна активність (коли зникають комунікативні бар'єри й неможливість мовчки спілкуватися); розірваність, мозаїчність комунікації (за відсутності візуальної та слухової інформації люди здійснюють короткі та егоцентричні комунікативні акти); нова мова, специфічний етикет спілкування; емоційність спілкування (через недостатність невербальної комунікації, користувачі пишуть повідомлення, що включають слова і значки, що означають емоції; емоційний стан під час спілкування; досвід «поток», який відрізняється такими особливостями: зажуреність у діяльність, зміна об'єкту діяльності, відчуття задоволення, втрата відчуття часу; відчуття контролю над ситуацією).

Узагальнюючи підходи вітчизняних і зарубіжних досліджень, що стосуються інтернет-комунікації, можна стверджувати, що інтернет як нова форма масової комунікації стрімко входить в сучасне життя. Розвиток інтернету, популяризація соціальних мереж, блогів, веб-форумів призвели до суттєвих змін у структурі спілкування між людьми. Поява глобальної мережі інтернет є новим етапом розвитку людства, що характеризується домінуючою цінністю інформації.

Список використаних джерел

1. Бондаровська, В. (2005). У мережі Інтернет: психологічні, етичні, культурологічні проблеми. Психолог, 25, 10–15.

2. Моцик, Р.В. (2015). Інтернет-залежність та її вплив на виховання сучасної людини. Педагогічна освіта: теорія і практика, 18, 292–297.
3. Немеш, О.М. (2017). Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту. (Монографія). Київ : ВД «Слово».

Софія Оліфірук
здобувач початкового рівня вищої освіти освітнього ступеня
«Фаховий молодший бакалавр»
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
Науковий керівник – Лариса Березеля
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав

ЯНУШ КОРЧАК ПРО ШЛЯХИ ПІЗНАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Януш Корчак – видатний польський лікар, педагог та письменник, який присвятив своє життя вихованню та захисту прав дітей. Одна з його головних ідей – це ідея самоцінності дитини.

У роботі «Шляхи пізнання особистості дитини» педагог говорить про те, як краще зрозуміти дитину та її потреби. Він стверджує, що виховання повинно бути спрямоване на удосконалення особистісного розвитку дитини та гарантування її прав на самостійність, свободу та повагу. Педагог акцентує увагу на необхідності врахування індивідуальних потреб кожної дитини, а також на значенні взаємодії між дорослими та дітьми. При цьому Януш Корчак спирається на свій досвід, досвід колег та праці вчених. Джерелами для його роботи стали такі видання, як «The Child's Right to Respect» (А. Сетон-Вотсон), «The School and Society» (Джон Дьюї), «The Development of the Child» (Е. Торндайк) та «The Study of the Child» (Ф. К. Геселл).

Корчак, на основі досвіду роботи з дітьми, зокрема з дітьми-сиротами, які знаходилися під його опікою, стверджує, що діти мають право на повагу, належне ставлення та пристойні умови життя, а також що виховання повинно

бути спрямоване на розвиток дитячої особистості, а не на формування визначених стереотипів поведінки.

Одним з ключових понять, які використовував Корчак, було «дитина як особистість». Він вірив, що кожна дитина має свої унікальні риси та здібності, які повинні бути враховані при вихованні. Він заперечував використання стереотипних підходів до виховання та навчання дітей.

Педагог використовував різні методи, щоб краще зрозуміти дитину та її потреби. Одним з таких методів було «виховання очима дитини». Він намагався побачити світ очима дитини та розуміти її відношення до різних речей та ситуацій.

Крім того, він вважав, що важливо слухати дитину та бути відкритим до її думок та ідей. Він використовував так звану «раду дітей» – форму, де діти мали можливість висловлювати свої думки та брати участь у прийнятті рішень [2, с.33].

Одним з головних положень, які викладає педагог у своїй роботі, є ідея про те, що дитина є власником її думок та почуттів, і має право на самостійність у виборі свого шляху життя. Він рекомендує дорослим ставитися до дітей як до рівноправних партнерів, дослухатись до їхніх думок та ідей, давати можливість самостійно діяти та вирішувати проблеми, забезпечувати необхідні умови для їх розвитку та самореалізації [4].

Корчака «Шляхи пізнання особистості дитини» стала важливим внеском у розвиток педагогічної науки та виховання дітей, і залишається актуальною і досі в наш час. Педагог-новатор використовує в своїй роботі наукові дослідження з психології та педагогіки, зокрема праці Піаже, Монтессорі, Фрейда та інших відомих вчених [1, с.52-53].

Для подання своїх ідей про виховання та захист прав дітей Корчак використовує форму діалогу з уявною аудиторією. Він створює образи різних персонажів та веде з ними діалоги про виховання, про права та свободи дітей. Ця форма викладу допомагає Корчаку показати конкретні приклади та ситуації, де важливо дотримуватися принципів поваги до дітей та їх прав.

Отже, в роботі Януша Корчака «Шляхи пізнання особистості дитини» висвітлюється важливість виховання та захисту прав дітей в сучасному світі. Він розглядає проблеми виховання дітей на основі пізнання їхньої особистості, дотримання їхніх прав та свобод, а також взаємодії між дорослими та дітьми на основі рівноправності та взаємоповаги.

Список використаних джерел

1. Корчак Я. Шляхи пізнання особистості дитини. Київ: Основи, 1990. с. 13-21
2. Парфенова В. Януш Корчак – вічний гуманіст. *Народне виховання*. 2018. С. 33-38
3. Пригода І. В. Януш Корчак – педагогічний геній ХХ століття. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 28. С. 13–21.
4. Гавриш Н. Януш Корчак – вихователь, який змінив світ. Освіта.ua, 23.07.2018. URL: https://osvita.ua/school/lessons_summary/71850/ (дата звернення: 21.04.2023).

*Поліщук Олена Романівна,
доктор філософії, викладач кафедри психології,
Співак Володимир Олександрович,
здобувач вищої освіти П/41 групи,
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

СУЧАСНІ ОСВІТНІ МОДЕЛІ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «SOFT SKILLS»

Сучасні тенденції та освітні потреби ставлять нові вимоги о професійної компетентності майбутніх психологів. На сучасному ринку праці необхідно не тільки професійні, але й особисті компетенції фахівців у сфері психології. Soft skills у наукових моделях та на практиці розглядаються як універсальні. Мобільні, напрофесійні, соціально-психологічні компетенції. Сьогодні фахівцю у сфері психології недостатньо мати лише диплом про вищу освіту, адже реальний ринок праці потребує гнучких, креативних, різнопланових, поліфункціональних фахівців, які володіють універсальними компетентностями та швидко адаптуються до нових умов ринку праці.

Важливо зазначити, що єдиного наукового підходу до класифікацій «soft skills», нами не знайдено, натомість, існує така їх інтерпретація, до якої відносять: розвинені лідерські якості; розвинені навички командної роботи; вміння самостійно навчатись; вміння проводити ділові переговори; володіти прийомами розв'язання конфліктів; вміння планувати та реалізовувати поставлені цілі; вміння керувати особистим часом та часом колег; виявляти цілеспрямованість у виконанні професійних завдань; володіти презентаційними навичками; володіти ораторським мистецтвом; володіти навичками ефективної комунікації; володіти здатністю до стресостійкості; володіти креативними вміннями вирішення завдань.

Особливої уваги у нашому дослідженні характеризуючи «soft skills» заслуговує емоційний інтелект. Сутність емоційного інтелекту полягає у здатності усвідомлення свого психологічного впливу на інших та самоконтролю. Високий рівень емоційного інтелекту визначається такими показниками як: запорука успіху організації, зміцнення професійних навичок, застосування креативних рішень, підвищення рівня корпоративної культури, здійснення мотивуючого впливу.

Науковець, В. Шипілов, визначає, «soft skills» з позиції соціально-психологічних навичок, до яких відносить: комунікативні навички, командні навички, публічні навички. Потреба в проаналізованих соціально-психологічних навичках, може виникнути в багатьох життєвих ситуаціях, побудованих на взаємодії один з одним [2].

Дослідниця В. Давидова пропонує розглянути «soft skills» як навички, отримані людиною із власного професійного досвіду, що забезпечується додатковою спеціалізацією і використовується в подальшому для професійного розвитку. В подальшому дані навички враховуються потенційними стейкхолдерами при підборі кандидатів на відповідну посаду [3].

О. Сосницька зазначає, що «soft skills» – це розвинуті та наявні комунікативні й управлінські таланти. До них авторка відносить: вміння переконувати; вміння займати лідерську позицію; вміння ефективно управляти; вміння розробляти презентації; вміння налагоджувати контакт з людьми; вміння вирішувати конфліктні ситуації; володіння ораторським мистецтвом. Таким чином, перераховані якості, є тими якостями, які притаманні кожній людині і не можуть відповідати якостям певної професії [2].

Деякі дослідники визначаючи роль «soft skills» у професійному і особистісно-кар'єрному розвитку фахівців, розглядають поняття «soft skills», як «м'які компетентності».

Інтерес німецького філолога-професора А. фон Міхаель до змісту «soft skills» полягає в тому, що він вважає, їх комунікативними й управлінськими

талантами, і вирішального значення надає вмінню працювати в команді та налагоджувати комунікативну взаємодію із колегами [2].

Систематизуючи погляди дослідниці, О. Чуланової розкриває сутність «soft skills», яка визначається соціально-трудою характеристикою взаємозв'язку знань, умінь та навичок, мотиваційними характеристиками фахівця у сфері комунікативної взаємодії з іншими людьми [2].

Суттєвого значення у дослідженні набуває емоційна компетентність, яка являється структурною складовою частиною «soft skills».

Моделювання емоційної компетентності визначається авторкою як наявність комплексу навичок особистості, які спрямовані на: самопізнання власних почуттів та емоцій; самоусвідомлення почуттів та емоцій колег; самокерування власними почуттями та емоціями враховуючи різні ситуації з метою налагодження ефективної співпраці.

Науковець Ю. Портланд виділяє основні ознаки, за якими можна характеризувати фахівця, у якого розвинуті навички «soft skills»: проявляє гнучкість, не боїться брати відповідальність на себе; вміє встановлювати гарні стосунки із співробітниками; вміє працювати в команді, навчати інших; здатен швидко та точно ставити завдання перед людьми, мотивуючі їх на якісну роботу; вміє переконувати, грамотно керувати своїм часом [1].

Таким чином, здійснивши теоретичний аналіз сутності поняття «soft skills» у сучасних освітніх моделях, ми можемо зазначити, що це комплексно-структурований термін, який характеризується поліваріантністю поведінки, що реалізується у командній роботі, а отже забезпечує успішну самореалізацію у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2011. №8. С. 224–233.

2. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного університету*. 2015. №2. С. 162–167.

3. Наход С. А. Прогнозування в професійній діяльності майбутнього психолога. *Наукові записки. Серія: «Психолого-педагогічні науки» Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*. 2013. №3. С. 51–55.

Марина Симоненко
здобувач початкового рівня вищої освіти освітнього ступеня
«Фаховий молодший бакалавр»
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав

ШЛЯХИ ПІЗНАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Глиbokі зміни в сучасній освітній системі та процесах її оновлення на гуманістичних засадах вимагають від вітчизняної педагогічної науки пошуку нових підходів до організації системи освіти і виховання в новому тисячолітті, які відповідали б потребам сьогодення. Тому серед надбань світової педагогічної практики варто зазначити гуманістичний потенціал концепції польського педагога Януша Корчака, що ґрунтується на гуманістичних засадах [2, с. 1]

Педагогічним кредо Януша Корчака було – любов до дітей, повага до особистості дитини, тендітне ставлення до її серця. Своєю основною педагогічною ідеєю він вважав – пошук прихованих зв'язків між вихованням дітей і нашим майбутнім, між дитинством і зрілим віком.

Януш Корчак підтримував ідею про те, що активно проявляти себе, реалізувати свій потенціал, самостверджуватися – це життєва необхідність кожної здорової дитини і в цьому він вбачав зміст соціалізації. І щоб дитина проявила активність у самовиявленні, самоствердженні та самореалізації, слід правильно організувати процес соціалізації. З таких позицій Януш Корчак особливу увагу приділяє особливостям соціалізації дітей без опіки та піклування батьків. Дана проблема набула широкого масштабу саме в періоди I та II світових війн, катастрофічних розмірів для окремих держав. Як наслідок, були створені спеціалізовані заклади для дітей, які перебували без опіки та піклування батьків [2, с. 2].

Своїми методами Корчак випередив епоху, в яку жив. Він вважав, що соціалізм – це масовість, де кількість не переходить в якість, не приносить користі в даному випадку. В своїх працях він рідко використовує слово «діти», а частіше «дитина» – підкреслюючи індивідуальне виховання дитини. До всіх (хворих, брудних і вередливих) підходив зі своєю педагогікою любові і співчуття. Він підмічав у дитини найменші схильності, і дійшов висновку, що виховання – це процес постійного пізнання дитини і розвитку її природних здібностей [4].

Януш Корчак підкреслював: «Треба вчити дитину впізнавати неправду, цінувати правду, і не тільки любити, але й ненавидіти, не тільки поважати, але й зневажати, не тільки погоджуватися, але й обурюватися, не тільки підкорятися, але й бунтувати». Адже діти – це, в першу чергу – люди. Більше того, діти, на переконання педагога, насправді мудріші за дорослих [1, с. 9].

Дитина прагне серйозного до себе ставлення, вона прийме і дисципліну, і великий обсяг навчання й праці. Вона чекає на поради і вказівки. Вона навіть любить порядок і просить, щоб їй допомогли «бути доброю». Проте вона має бачити, що у вихованні є мета, що її сили правильно оцінюватимуть і жалітимуть, іноді дадуть перепочити [3, с. 20].

Роль педагога в педагогічній концепції Я. Корчака проявляється не прямо, а опосередковано, шляхом допомоги дитині у створенні умов для успішної соціалізації. Педагог як агент соціалізації у дитячих будинках, наголошував Я. Корчак, повинен виконувати роль опікуна, наставника, посередника. Розглядаючи основні положення педагогічної етики, Януш Корчак зазначав, що педагог повинен любити дітей, захищати їхні права та інтереси, дбати про їх здоров'я, самопочуття, виявляти доброту та повагу до кожного вихованця, розуміти психологію дітей, ставити розумні вимоги до організації освітнього процесу, вміти аналізувати ситуації, передбачати їх наслідки [2, с. 2].

Діти мають право на власну думку, і навіть на протест. У притулку Корчака діти виховували дітей, вчинки оцінювалися однолітками: «Дитячий суд – Суд без покарань» [4].

Ідеї Корчака використовують в «ідеології нормалізації» освіти розумово неповносправних дітей. Корчаків підхід на виховання дітей вплинув на повоєнні законодавчі ініціативи, пов'язані з питаннями дітей [1, с. 13].

Отож підсумовуючи все вищевикладене, можна сказати, що педагогічні ідеї Януша Корчака і сьогодні є актуальними. Його методи виховання, які спрямовані на виховання повноцінної особистості, на виявлення і розвиток вроджених талантів дитини, на становлення дитини, як повноцінної, соціально-активної одиниці, мають застосовуватися і застосовуються сьогодні. Ідею Корчака про створення «Суду без покарань» сьогодні вважають досить таки перспективною, такою, яка діє, і дає дуже гарні результати.

Список використаних джерел

1. Андрус С. О. Управління культури і туризму Харк. обл. держадміністрації, ОКЗ «Харківська обласна бібліотека для юнацтва». Харків, 2018. 40 с.
2. Новгородський Р. Ідеї соціалізації особистості в контексті педагогічної спадщини Януша Корчака. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2012 с.
3. Ткаченко О. Як спілкуватися з дитиною. Книжка про те, як будувати стосунки з дітьми і ростити їх щасливими й успішними. Харків: Моноліт Бізз, 2021. 224с.
4. Веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14273/>.

*Ткач Аліна Василівна,
здобувачка вищої освіти П/12 групи
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: Поліщук Олена Романівна,
доктор філософії, викладач кафедри психології
м. Умань*

РОЗВИТОК ГНУЧКИХ УМІНЬ(SOFT SKILLS) МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ПРОБЛЕМ

У сучасному світі професія психолога та соціальна працівника має неабияку престижність, актуальність та затребуваність, яка забезпечує належний розвиток суспільства та допомагає людям вирішувати різноманітні проблеми. Однак, для успішної роботи в цих професіях необхідно мати гнучкі вміння, які дозволяють ефективно адаптуватися до різних ситуацій і швидко реагувати на зміни.

Soft Skills включають в себе навички, які не є пов'язаними з певною професією, але мають місце для побудови ефективних взаємодій з іншими людьми та досягнення успіху в будь-якій галузі. До Soft Skills ми відносимо: комунікаційні навички, лідерські якості, розвиток емоційного інтелекту, адаптивність, творчість.

З розвитком Soft Skills з'являється можливість покращити вміння комунікації, ефективно працювати в команді, тайм-менеджмент, виявляти творчий потенціал, розвивати емпатію та розуміння інших людей. Ці навички допомагають вирішувати конфліктні ситуації та створювати сприятливий колективний дух [3].

Комунікативні навички допомагають професіоналам у взаємодії з клієнтами, розумінні їх потреб та проблем, а також допомагають ефективно

спілкуватися з колегами та іншими фахівцями. Сюди можна віднести лідерську позицію, уміння будувати стосунки з своїм оточенням, вміння домовлятися та відстоювати свої погляди, переконання. Гарна комунікація допоможе створити атмосферу довіри та побудувати позитивні стосунки з оточенням [3].

Розвиток лідерських якостей допомагають розвинути у собі такі риси, як відповідальність, впевненість у собі, сприятливість брати на себе ініціативу, керувати командою та приймати рішення. Ці навички необхідні для успішного виконання будь-якої роботи [3].

Наявність *розвиненого емоційного інтелекту* дозволяє фахівцям ефективніше спілкуватися з клієнтами та пацієнтами, відчувати їхні потреби та відповідно реагувати на них. Це допомагає уникати конфліктних ситуацій, а також знаходити рішення в складних емоційно напружених ситуаціях. Крім того, розвиток емоційного інтелекту допоможе психологам та соціальним працівникам розуміти власні емоції та почуття, ефективно керувати своїм емоційним станом та підвищувати рівень самопізнання [2].

Адаптивність є однією з ключових якостей для успішної роботи психолога або соціального працівника. Оскільки ці професії пов'язані з взаємодією з людьми, які можуть мати різні потреби, проблеми та особливості, необхідно вміти адаптуватися до них і знайти ефективні шляхи вирішення їх проблем. Розвиток адаптивності дає сили працівникам знаходити рішення в складних та неочікуваних ситуаціях. Це також дає їм можливість підтримувати сприятливий клімат роботи, створювати довіру та підтримку з боку клієнтів, а також розвивати свої професійні навички [3].

Надто часто психологи та соціальні працівники зустрічаються зі складними ситуаціями, які можуть викликати стрес і труднощі. Адаптивність допомагає зменшити напругу та стрес, підтримувати емоційний баланс і діяти ефективно, навіть в умовах високої напруженості.

Досить часто в роботі з людьми виникають непередбачувані ситуації, які вимагають нестандартного підходу до вирішення проблеми. *Розвиток творчості* дозволяє знайти нестандартні рішення та варіанти вирішення

проблеми, що дає можливість ефективніше працювати з клієнтами. Крім того, творчість допоможе знайти нові підходи до розв'язання проблем, що забезпечують пошук та розробку нових методів роботи, що підвищує ефективність діяльності психологів та соціальних працівників.

Одним із найактуальніших навиків є *тайм-менеджмент*. Коли фахівець керує своїм часом, то може правильно виділити проміжок для аналізу інформації, розуміння суті проблеми і роздумів над шляхами вирішення. Розвиток тайм-менеджменту дозволяє чітко розуміти, скільки часу займає виконання того чи іншого завдання по факту і за планом і допомагає правильно розставити пріоритети у вирішенні різних питань. Ця навичка дозволить працівникам розумно організувати свій план роботи та більш продуктивно працювати [1].

Отже, у сучасному світі де швидко змінюються технології та соціальні умови, психологи та соціальні працівники повинні мати гнучкі навички, щоб успішно працювати з клієнтами в різних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін, бути креативними у вирішенні проблеми та швидко знаходити ефективні рішення. Також, навички допоможуть підвищити рівень продуктивності роботи і отримувати більше задоволення від своїх професійних досягнень. Відтак, розвиток *Soft Skills* є важливою складовою успішної професійної кар'єри психологів та соціальних працівників.

Список використаних джерел

1. Важливість тайм-менеджменту під час роботи. URL: <https://worksection.com/ua/blog/importance-of-time-management-in-the-workplace.html> (дата звернення 04.05.2023).
2. Даніел Гоулман. Емоційний інтелект. Чому він може означати більше, ніж IQ. Київ: Манн, Іванов і Фербер, 2020. 544 с.
3. Стівен Р. Кові. 7 звичок надзвичайно ефективних людей. Харків: Клуб Сімейного дозвілля, 2004. 284 с.

Євгенія Цюрупа
здобувач початкового рівня вищої освіти освітнього ступеня «Фаховий
молодший бакалавр»
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
м. Богуслав

ЯК ЛЮБИТИ ДИТИНУ

Дитина вже в ранньому дитинстві викликає батьківське розчарування, навіть якщо батьки з радістю чекали на її появу на світ. Вона завдає матері болю під час народження, плаче й заважає спати, хворіє, не виявляє добрих нахилів, у підлітковому ж віці геть виходить із-під контролю, наражаючи на небезпеку своє майбутнє й саме життя.

Розчаровується й вихователь, який любить свою роботу. А причина та сама: і батьки, і вихователь вбачають у дитині потенціал, а дитина живе тепер. Дорослі подають дитині приклади неповаги, лицемірства, нав'язливості, грубих жартів. Дітей не сприймають серйозно, але ж дитинство не чернетка життя, а саме життя. Дитина має не тільки майбутнє, а й минуле, свої вподобання й судження. Серед дітей дурнів не більше, ніж серед дорослих. Дитині бракує тільки знань, у нашому світі вона мов іноземець. Поважати дитину – означає поважати її незнання.

Поважати дитину – означає поважати її право бути самою собою, а не ідеалом і не калькою з сусіда. Не судити гамузом. Не обмежувати свободи. Не казати «моя дитина». Навіть в утробі малюк не належить матері. Він – частка вічності.

Не варто вимагати від дитини плати за любов і за вкладені в неї зусилля, гроші, роки. Вона не просила. Одна з форм батьківського егоїзму – постійне порівняння дитини зі взірцем, вічне «вона мусить». Якщо й мусить, то лише для себе.

Не можна нав'язувати загальну дієту й режим. Якщо дати дитині бути собою, її організм упорається з більшістю проблем, її особистість розвинеться цілком правильно [1, с. 13].

10 заповідей Януша Корчака для батьків:

1. Не чекай, що твоя дитина буде такою, як ти, або такою, як ти хочеш. Допоможи їй стати не тобою, а собою.

2. Не вимагай від дитини плати за все, що ти для неї зробив. Ти дав їй життя, як вона може віддячити тобі? Вона дасть життя іншому, той – третьому, і це незворотний закон подяки.

3. Не зганяй на дитині свої образи, щоб у старості не їсти гіркий хліб. Бо що посієш, те й пожнеш.

4. Не стався до проблем дитини з висока. Життя дане кожному під силу, і будь упевнений – її життя таке ж складне, як і твоє, а може й складніше.

5. Не принижуй!

6. Не забувай, що найважливіші зустрічі людини – зустрічі з дітьми. Звертай більше уваги на них – ми ніколи не можемо знати, кого ми зустрічаємо в дитині.

7. Не муч себе, якщо не можеш зробити щось для своєї дитини, просто пам'ятай: для дитини зроблено недостатньо, якщо не зроблено все можливе.

8. Дитина – це не тиран, який заволодіває всім твоїм життям, не тільки плід з плоті і крові. Це – та дорогоцінна чаша, яку Життя дало тобі на зберігання і розвиток в ньому творчого вогню. Це – розкріпачена любов матері і батька, у яких буде рости не «наша», «своя» дитина, але і душа, яка дана на зберігання.

9. Умій любити чужу дитину. Ніколи не роби чужій те, що не хотів би, щоб робили твоїй.

10. Люби свою дитину будь-якою – неталановитою, невдахою, дорослою. Спілкуючись з нею – радій, бо дитина – це свято, яке поки що поруч [2].

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. Як спілкуватися з дитиною. Книжка про те, як будувати стосунки з дітьми і ростити їх щасливими й успішними / укл. ООО «Смарт Ридинг»; пер. з рос. Харків: Моноліт Бізз, 2021. 224 с.
2. «Як любити дитину»: 10 заповідей Януша Корчака для батьків. URL: <https://coma.in.ua/34027> (дата звернення:2023).
3. Педагогічна діяльність педагога-гуманіста Януша Корчака. URL: http://ni.biz.ua/17/17_3/17_32489_pedagogicheskaya-deyatelnost-pedagoga-gumanista-yanusha-korchaka.html (дата звернення: 2023).

*Чайка Яна Олександрівна,
здобувач вищої освіти П/12 групи
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: Поліщук Олена Романівна,
доктор філософії, викладач кафедри психології
м. Умань*

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ГНУЧКИХ УМІНЬ (SOFT SKILLS) У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постійний розвиток нових технологій уже зараз спонукає людей до того, що потрібно неперервно працювати над собою: удосконалюватися, опановувати додаткові навички та змінювати або поєднувати професії. До них належать і психологи, адже від того, наскільки швидко вони вчаться й застосовують soft skills, перемикаються на нові методики й експериментують, залежить якість їхньої роботи та результати здобувачів вищої освіти. Водночас, важливо не тільки навчатися самому й опановувати «м'які навички», а й навчити цього своїх студентів. Адже це знадобиться для їхньої майбутньої професії та для роботи в команді, колективі.

У сучасному світі здобуття фахової освіти та наявність професійних знань та навичок не є достатньою передумовою для успіху в кар'єрі. Крім фахової підготовки, у сучасному середовищі велике значення мають гнучкі уміння, які відомі як soft skills. Soft skills – це набір особистісних якостей, які допомагають в ефективному спілкуванні та взаємодії з людьми. Це комплекс неспеціалізованих навичок, які важливі майже в будь-якій професії. Soft skills описують особистість фахівця: уміння брати участь у робочому процесі команди, адекватне спілкування з іншими людьми, високу продуктивність, дисципліну, самодисципліну [3].

Існує багато підходів до визначення складових soft skills, а також найбільш важливих м'яких або соціальних навичок на сучасному етапі в цілому, або ж для

різних професій та посад. Так, складовими soft skills можуть бути мотивація, когнітивні процеси, соціальні інтереси, інтеракція, соціальний інтелект, соціальна перцепція, комунікація, здатність давати оцінку тому, що відбувається, впевненість у власних діях тощо. Разом ці компоненти можуть слугувати основою для формування будь-якої нової «надкомпетентності».

Деякі дослідники розділяють soft skills на 4 групи: соціальні, інтелектуальні, вольові та лідерські. Визначаючи при цьому й топ найважливіших та найбільш запитуваних на ринку праці soft skills: комунікаційні навички; комп'ютерна та технічна грамотність; міжособистісні навички; адаптивність; навички дослідження; навички управління проектами; вміння вирішувати проблеми; експертиза та вдосконалення бізнес-процесів; трудова етика; емоційний інтелект. [2]

Інші відносять до найбільш затребуваних soft skills: креативність; здатність переконувати; вміння працювати в команді; адаптивність; тайм-менеджмент.

Відтак, зміст поняття soft skills є інтегральною якістю здобувача вищої освіти, що містить взаємопов'язані соціально орієнтовані компетентності (особистісну, професійну, культурну, комунікативну, інформаційну, лідерську), сприяє особистісному та професійному зростанню, продуктивній соціальній взаємодії, підвищенню рівня позитивної соціальної активності здобувачів освіти, їх гармонійній життєдіяльності у соціумі.

Теорія формування гнучких умінь базується на психологічних концепціях, таких як соціальне навчання, теорії мотивації та теорії особистості. Soft skills формуються в процесі спілкування з оточуючими людьми, під час роботи в команді та в процесі розв'язання проблемних завдань.

Важливість гнучких умінь здобувачів вищої освіти полягає в тому, що вони допомагають підвищити ефективність взаємодії з колегами, викладачами та майбутніми клієнтами. Навички ефективного спілкування, підвищення мотивації та управління емоціями стають важливими у навчальному та робочому процесах у житті здобувачів.

Практика формування гнучких умінь у здобувачів вищої освіти уособлює у собі використання різних методів та підходів. Особистісно-орієнтований підхід до навчання включає в себе розвиток особистості, зокрема самооцінки та саморегуляції. Інтерактивні методи навчання, такі як рольові ігри, тренінги та дискусії, допомагають здобувачам вищої освіти розвивати навички спілкування та будівництва відносин у колективі. [2]

Всесвітній економічний форум дає поради щодо основних навичок, які потрібно розвивати сьогодні та завтра. По суті, це навички м'якого спілкування. Добре те, що більше 90% навичок, визначених Всесвітнім економічним форумом, розглядаються та охоплюються в каталозі курсів Couracademy. Вони зазначають, що активне навчання, здібності до навчання та креативність змінять ситуацію та піднімуться вгору в рейтингу найбільш затребуваних навичок у 2025 році [5]. Але при цьому емоційний інтелект і лідерські здібності залишаться не менш важливими. Зараз вирішальним у обчислювальному мисленні та програмуванні стають: аналітичне мислення та інновації; активне навчання та стратегії навчання; креативність, оригінальність та ініціативність; технологія проектування та програмування; критичне мислення та аналіз; комплексне вирішення проблем; лідерство та соціальний вплив; емоційний інтелект; міркування, вирішення проблем і ідеї; системний аналіз та оцінка [5].

Щодо soft skills фундаментально висловився й Ілон Маск: «Загалом люди отримують задоволення від взаємодії з іншими людьми. Якщо ви працюєте над проектом, до якого залучено команду, то вміння взаємодіяти – надважливе, а спілкування з іншими – найголовніший челендж» [6]. До цих навичок за версією високотехнологічного підприємця включено: вміння спілкуватися; залученість до спільної справи; гнучкість/адаптивність; продуктивність (ефективність); вміння спостерігати, слухати, аналізувати. На думку Ілона Маска, у час швидкого зростання технологій перелічені пункти мають стати надбанням чи не кожного здобувача на будь-яку посаду у сфері цифрових технологій чи то інших високотехнологічних індустрій [6].

Зважаючи на вищезазначене, розвивати потрібно не тільки ті soft skills, які є від природи. Особливу увагу варто приділити навичкам, яких не вистачає. Перше джерело з дитинства – приклад батьків. Якщо дорослі вміють знаходити вихід із конфліктних і стресових ситуацій, це вчить дитину гнучкості, спокою, пошуку компромісів. У комунікабельних батьків рідко виростають замкнуті діти. А якщо в батьків свій бізнес, дитина з дитинства бачить, які навички необхідні підприємцю. Другими є настільні ігри в колі родини або друзів. Вони розвивають логічне мислення, терпіння, аналітичні здібності, пам'ять й ерудованість.

Не треба забувати про корисні гуртки та секції, які теж є джерелом розвитку «м'яких навичок»: спорт розвиває вольові навички й уміння працювати в команді; малювання та музика тренують обидві півкулі мозку й стимулюють інтелектуальні навички. Також, важливими є різноманітні студентські проекти, які розвивають у здобувача не тільки інтелектуальні навички, а й соціальні та лідерські. Вони імітують реальну роботу в колективі з конкретними завданнями та кадрами.

Ще один ефективний спосіб розвинути м'які навички – це практика. Беручи участь в інтернатних та волонтерських програмах, здобувачі можуть отримати додатковий досвід роботи в команді, розвинути свої комунікативні навички та навички вирішення проблем. Вони також можуть брати участь у проектах, де вирішують конкретні проблеми або створюють інноваційні продукти. Таким чином, вони вчаться працювати в команді, розвивають лідерські навички та підвищують свою мотивацію.[2]

Одним із ефективних методів формування гнучких умінь є також розвиток емоційної інтелігенції. Цей підхід забезпечує розвиток навичок управління емоціями та сприйняття своїх та емоцій інших людей. За допомогою спеціальних тренінгів та практичних вправ здобувачі вищої освіти можуть підвищити свою емоційну стійкість та здатність до адаптації в різних життєвих ситуаціях.

Навички комунікації та лідерства є одними з ключових гнучких умінь, які забезпечують успішне функціонування в будь-якій сфері діяльності. Для розвитку цих навичок здобувачі вищої освіти можуть брати участь у тренінгах

та семінарах, читати спеціалізовану літературу, практикуватися в ролі лідера в різних проєктах, розвивати емпатійність та вміння активного слухання, а також практикувати комунікативні навички.

Отже, розвиток м'яких навичок є важливою частиною освіти та майбутньої кар'єри здобувачів вищої освіти. Одним із факторів є те, що роботодавці та компанії заохочують набуття нових навичок, які вважаються найнеобхіднішими та найуспішнішими. Ці навички корисні не лише для успіху в кар'єрі, але й в особистому житті. Однак, досягнення цілей у цій сфері вимагає великої наполегливості, сміливості та готовності до саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Всесвітній економічний форум: 10 найкращих навичок, які вам знадобляться для майбутньої роботи. URL: <https://www.cooracademy.com/en/blog/learning-innovation-en/world-economic-forum-the-soft-skills-to-prepare-employees-for-the-future-of-work/> (дата звернення 04.05.2023).
2. Ірина Бондарчук. Soft Skills або «м'які навички» для навчання та роботи. Київ: «Шкільний світ», 2020. 117 с.
3. Навички, які цінуються в усіх професіях. URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/525119-navychky-yaki-tsinuyutsya-v-usikh-profesiyakh> (дата звернення 04.05.2023).
4. Організаційний дизайн на основі навичок. URL: <https://agyleos.com/post/skills-based-org-design> (дата звернення 04.05.2023).
5. Якими будуть основні 10 навичок у 2025 році – Всесвітній економічний форум опублікував список. URL: <https://nus.org.ua/news/yakymy-budut-osnovni-10-navychok-u-2025-rotsi-vsesvitnij-ekonomichnyj-forum-opublikuvav-spysok/> (дата звернення 04.05.2023).
6. Soft Skills: чому ці навички такі важливі сьогодні? URL: <https://jobs.innovecs.com/uk/blog/soft-skills-vazhlyvi-syogodni/> (дата звернення 04.05.2023).

*Шулдик Галина Олексіївна,
кандидат психологічних наук, доцент, доцент
кафедри психології
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

ФОРМУВАННЯ УМІННЯ ПЛАНУВАТИ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчально-професійна діяльність здобувачів вищої освіти є провідною діяльністю у студентські роки. Ядром такої діяльності є навчальна самосвідомість, тобто усвідомлення здобувачем вищої освіти мотивів, цілей, прийомів учіння, усвідомлення себе самого як суб'єкта цієї діяльності, який організовує, спрямовує і контролює процес навчання. Активність особистості здобувача проявляється у постановці цілей навчально-професійної діяльності, її плануванні, визначенні способів, самоконтролі, оцінці результатів тощо.

Планування – планування когнітивно-вольовий процес створення образу майбутньої діяльності (її цілей, послідовності, очікуваних результатів). Планування належить до ключових умінь, не обмежується окремими завданнями, натомість має наскрізний характер і є складовою частинкою soft skills.

Планування своєї діяльності, письмовий виклад своїх планів та ідей робить їх наочнішими, окресленішими і, тим самим, реальнішими. Ось чому японці, які вміють домагатися свого, 95 % часу витрачають саме на планування і лише 5% – власне на реалізацію. Це виявляється ефективним.

Дослідження свідчать, що ті, хто регулярно занотовують у щоденнику свої плани (як на сьогодні, так і на майбутнє), почуваються впевненіше (на 32 %) у просуванні до обраної мети.

Процес планування навчально-професійної діяльності – процес творчий, оскільки кожна навчальна дисципліна, має свою специфіку. Проте загальна методика планування має такі складові:

1) мисленнєве прогнозування процесу і результату діяльності. Здобувач повинен чітко сформулювати мету діяльності. Образ-ціль, який формується на початку діяльності, має зберігатися в пам'яті здобувача до його завершення, виступаючи в ролі провідного регулятора всієї системи дій. Відсутність кінцевої мети може відволікати від головного, перешкоджає встановленню зв'язків між частинами цілого тощо. Все це робить складнішим навчально-пізнавальну діяльність, знижує її результативність;

2) активна позиція, яка необхідна в процесі такої роботи, потребує високого рівня мотивації. Здобувач повинен добре продумати і усвідомити чому він буде це робити, що його спонукає до цього, для чого це потрібно робити. Особливу значущість набувають соціальні мотиви, мотиви професійного самовдосконалення тощо. В цьому випадку навчально-професійна діяльність стає особисто значущою і зумовлює активність здобувачів у пізнавальній діяльності;

3) продумування способів досягнення мети. Здобувач повинен раціонально використати мисленнєві операції (аналіз, порівняння, абстрагування, узагальнення, доказ тощо), зіставити мету роботи та її результати. Він повинен оцінити і проаналізувати всі можливі шляхи досягнення мети і вибрати найкращий варіант, зваживши всі умови;

4) побудова своєї діяльності залежно від рівня наявних знань. Аналіз рівня засвоєння матеріалу та постановка нових пізнавальних завдань вимагають висунення гіпотези, визначення плану розв'язання проблеми та перевірки гіпотези на практиці шляхом реалізації попереднього плану. Розробка програми методів, засобів їх реалізації;

5) точний розрахунок навчальної-професійної діяльності у просторі і часі;

6) визначення системи обліку і контролю за процесом і результатом навчання;

7) оцінювання навчальної або пізнавальної ситуації з позиції головної мети.

Планування дає змогу визначити послідовність навчальних дій, а це, в свою чергу, сприяє виявленню причинно-наслідкових зв'язків між окремими завданнями, блоками матеріалу.

Планування навчально-професійної діяльності сприяє розвитку у здобувачів рефлексії – мисленнєво-діяльнісному процесові, за допомогою якого суб'єкт освіти усвідомлено та чуттєво «переживає» власну діяльність. Рефлексія – джерело внутрішнього досвіду, спосіб самопізнання. Вона дає змогу здобувачеві усвідомити свою індивідуальність і підібрати засоби для підвищення ефективності своєї діяльності у подальшому.

Отже, процес планування починається до початку діяльності (минулий час), реалізується в конкретних діях і заходах (сучасний момент), які спрямовані на досягнення майбутнього образу-цілі (майбутній час). З психологічної точки зору процес планування – це мисленнєва діяльність, яка інтегрує такі пізнавальні процеси, як пам'ять (образ минулого), сприймання (образ сучасного) та уявлення (образ майбутнього). Планування як психологічне явище – це документальне відображення образу майбутнього та шляхів його досягнення.

Список використаних джерел

1. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч. посіб. / М.В. Артюшина, Л.М. Журавська, Л.А. Колесніченко та ін.; за заг. ред. М.В. Артюшиної. К.: КНЕУ, 2008. 336 с.
2. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: зб. міні-кейсів / М.І. Радченко, Л.А. Колесніченко, Л.Л. Борисенко та ін. К.: КНЕНУ, 2010. 151 с.
3. Шульдик А.В. Ефективність управлінської діяльності керівників загально-освітніх навчальних закладів : навч.метод.посібник. Умань : ПП Жовтий, 2015. 225 с.

*Явтушенко Анастасія Валентинівна,
здобувач вищої освіти ОПП «Психологія»
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань*

НАВИЧКИ ХХІ СТОЛІТТЯ ТА УМОВИ ЇХ ФОРМУВАННЯ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

Серед найбільш затребуваних універсальних навичок (soft skills – «гнучкі/м'які» навички) виділено, насамперед, навички креативності, здатність до переконання, комунікативні навички, навички управління часом (time-management) – навички адаптування.

Виокремлюють чотири основні категорії навичок, які є необхідними для молоді у ХХІ столітті:

- навчальні навички, які допомагають адаптуватися до робочого середовища та вдосконалювати свої знання, вміння і компетенції;
- навички грамотності, які допомагають розрізняти факти, публікувати інформацію, створювати технології, визначати достовірність джерел та інформації;
- соціальні навички – здатність успішно й ефективно взаємодіяти з конкретними людьми або різними групами, досягаючи поставлених цілей;
- особистісні навички – якості людини, які певним чином характеризують її особистість.

До навчальних навичок були включені критичне мислення, креативність (творчість, інноваційність) та самонавчання; до навичок грамотності – медіаграмотність, цифрова грамотність; до соціальних навичок – навички командної роботи, комунікативність, емоційний інтелект; до особистісних навичок – гнучкість, тайм-менеджмент, ініціативність.

Для розвитку навичок необхідно обирати певні інструменти (тренінги, семінари, вебінари, онлайн-курси, курси підвищення кваліфікації, читання спеціальної літератури тощо). Важливе значення у виборі інструментів і досягненні результатів мають особистісні якості та установки молоді.

Враховуючи виокремлені навички, можна запропонувати умови, за яких можливе успішне формування навичок XXI століття у молодих людей, а також інформаційно-комунікаційні технології (онлайн-сервіси), що дають змогу це зробити.

Отже, такі навчальні навички, як критичне мислення, вміння розв'язувати проблеми формується тоді, коли молодь не лише відтворює інформацію, але й формує для себе нові знання, розробляє і розвиває нові ідеї: перевіряє гіпотези; аналізує все, що відбувається навколо; розв'язує логічні завдання; знаходить усьому пояснення. Прикладами онлайн-сервісів, які дають змогу формувати й розвивати критичне мислення, можуть бути: Mindomo, Cadoo, Infogr.am, дошки мозкового штурму Stormboard тощо.

Креативність (творчість, інноваційність) формується і розвивається за умов реалізації власного творчого потенціалу (малювання; створення відео, презентацій; написання творів, історій, блогів тощо), генерування цікавих ідей, нестандартного мислення та розширення власного світогляду і фантазування. Для цього доречно використовувати такі онлайн-сервіси, як: документи Google Диск, онлайнві презентації Prezi й Emaze, фоторедактори Avatan, Photoshop, сервіси для створення альбомів; відеоредактори Youtube тощо.

Самонавчання і саморозвиток формуються і розвиваються завдяки наявності у особистості цікавості до знань, бажання і мотивації їх отримувати. Для цього потрібно багато читати, навчатися самоорганізації і позитивному мисленню, цікавитися усім новим та знаходити онлайн курси для розширення власних знань.

Такі навички грамотності, як медіаграмотність формуються завдяки навчанню систематично критично оцінювати інформацію з використанням різних інструментів оцінювання, аналізувати медіаполе і відповідально

ставитися до медіа споживання, шукати посилання на першоджерело, використовувати ресурси для перевірки інформації та для освоєння нових знань з медіаграмотності.

Цифрова грамотність формується за умов використання інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання навчальних і життєвих завдань, використання інтернет ресурсів для нових можливостей і кар'єрного зростання, створенню та обробки фото-, відео- та інших файлів, опанування програм з графічного дизайну тощо. Також варто не забувати про онлайн безпеку, про захист персональних даних і конфіденційність, про кібербулінг та протидію різним видам насильства в інтернеті.

Такі соціальні навички, як навички командної роботи формуються під час навчання, участі в тренінгах/семінарах, спрямованих на формування командної роботи. Для розвитку цих навичок можна організовувати зустрічі з колегами і друзями, запрошувати друзів до челенджу, бути командним гравцем та уважним співрозмовником. Для формування і розвитку навичок командної роботи можна використовувати сервіси для створення блогів, платформ для дистанційного навчання і вебінарів Zoom, Wiziq, миттєвого опитування (Typeform, Direct poll, Kahoot!) тощо. Комунікативність формується за умови самостійного налагодження особистістю комунікації з іншими, розв'язання спільних завдань, розширення сфер спілкування, а також обмінів контактами в соціальних мережах. Онлайн-інструментами для формування комунікативних навичок можуть бути Google Диск (спільне редагування документів, написання коментарів), сервіси для створення спільної дошки Padlet.com чи Linoit, спілкування Skype, Viber тощо.

Формуванню емоційного інтелекту допомагає здатність розбиратися у власних і чужих почуттях, рахуватися з оточуючими, будувати з ними відносини на основі довіри і співпереживання. Для цього потрібно усвідомлювати і самоконтролювати власні емоції, бути самосвідомим, будувати взаємини з оточенням. Існує безліч різноманітних способів розвитку емоційного інтелекту

та емпатії. Наприклад, в психології виділяють такі, як «практики уважності», арт-терапія, ненасильницьке спілкування, казкотерапія, дихальні практики тощо.

Тайм-менеджмент формується під час планування своєї роботи або навчання, виконання креативних і творчих завдань, встановлення цілей та їх досягнення. Допоможуть формувати і розвивати ці навички сервіс для планування Any.DO, Todoist, Google Календар, GTasks, OneNote; сервіс для фіксування власних думок Google Keep; Skitch – сервіс для створення Evernote, де можна робити знімки, на яких розміщувати власні думки; RescueTime дозволяє з'ясувати наскільки ефективно витрачаєте час в інтернеті тощо.

Ініціативність виражається в умінні проявляти ініціативу в різних ситуаціях; об'єктивно оцінювати власні сили, знання та навички; керувати своїм навчанням, розвиватися. Розвинути ці навички можна, якщо використовувати онлайн-сервіси, що дають змогу збирати, упорядковувати та організовувати інформацію для власної справи з різних джерел Zotero, сервіси закладок на корисні ресурси Symbaloo, ментальні карти Spicynodes та Mindmeister тощо.

Сьогодні, будь-які з перелічених навичок можна здобути на курсах, семінарах, тренінгах (наприклад, онлайн-курс «Prometheus», студія онлайн-освіти «EdEra» тощо) та під час роботи на громадських засадах, участі у волонтерській діяльності, в учнівському і студентському самоврядуванні.

Основними методами розвитку навичок ХХІ для молоді є самонавчання (читання літератури, самостійне вивчення різних матеріалів, перегляд вебінарів тощо), пошук і отримання зворотного зв'язку від викладачів, наставників і роботодавців, навчання на досвіді інших, спеціальні завдання, розв'язання кейсів, розвиток в процесі роботи тощо.

Список використаних джерел

1. Креативне мислення, «гнучкі навички» і конкурентоспроможність на ринку праці військовослужбовців, випускників курсів у межах проекту «Україна – Норвегія». Менеджмент підприємницької діяльності : навч. посіб. для професійної підгот. військовослужбовців ЗС України звільнених у запас / М. Р.

Личковська, Т. Г. Добрава, Г. В. Музиченко [та ін.]; [авт. передм. О. Я. Чебикін].
Одеса : Гельветика, 2018. С. 216-233.
URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2158/1/Creative%20thinking.pdf>

2. Klaus Peggy. The hard truth about soft skills: workplace lessons smart people wish they'd learned sooner / Peggy Klaus with Jane Rohman and Molly Hamaker». New York, Harper Collins Publishers, 2007. P. 190.

3. The Future of Jobs. Report 2020.
URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf